



Отпочнување на процес за закон за млади

ВОВЕД

Стратешко позицискиот текст на Националниот младински совет на Македонија обработен во понатамошниот дел од текстот има за цел да го презентира досегашното искуство на Република Македонија и нејзиниот младинскиот сектор, како и најдобрите меѓународни механизми за младинско вклучување. Генерално земено постои меѓународна пракса за дефинирање на младинско учество во јавните политики на локално и национално ниво во рамки на законите за млади. Токму и оттаму ја гледаме потребата преку Закон за млади да ги прецизираме и утврдиме механизмите за активно вклучување на младите во донесувањето на одлуки.

НАЦИОНАЛЕН КОНТЕКСТ

На 12-ти април 2011 година, Владата на Република Македонија прати допис до Претседателот на Собранието на Република Македонија за започнување на процес за усвојување на предлог законот за млади. Предлог законот бил разговаран и изгласан на владината седница на истиот ден како и дописот до Собранието.¹ Со оглед на практиката во тој период Владата на Република Македонија да не ги објавува јавно претходно точките на дневен ред на седниците, ниту пак да ги објавува записниците на седниците², младите и младинските организации немаа шанса да изградат став за предложените законски регулативите кои што ги засегаат токму нив. Со влегувањето на предлог законот за млади во собраниските процедури во текот на летните месеци на 2011, младите и младинските организации за прв пат имаа можност јавно да стигнат до предлог законот. Со оглед на ваквата поставеност на контекстот, младинските организации имаа само мал временски простор за можност да дејствуваат врз финалниот изглед на законот.

Покрај бројните забелешки на младинските форми на организирање, ненадејно беше закажано второ читање на предлог законот за млади во рамки на комисијата за образование, наука и спорт за 2-ри ноември 2011 година, без притоа да бидат поканети младите. Младинските форми на организирање на 30-ти октомври 2011 година организираа протест пред Собранието на Република Македонија за итно одлагање на второто читање на предлог законот со цел да се обезбеди доволно време за широк консултативен процес и вклучување

¹ „Предлог закон за млади“, страна 3, Влада на Република Македонија,
<https://www.sobranie.mk/WBStorage/Files/Zakonzamladi.doc>.

² „Политичарите без притисок забораваат на отчетноста!“ Фактор.мк, објавено на 15 Септември 2017,
<http://faktor.mk/politicharite-bez-pritisok-zaboravaat-na-otchetnosta> (пристапено на 15.10.2017)



на забелешките кои што ги имаат младите.³ На 31-ви октомври преку твитер објава Премиерот на Република Македонија ја извести јавноста дека предлог законот за млади ќе биде повлечен за отпочнување на поширок процес на консултации со младинските форми на организирање.⁴ Сепак, времето ќе покажа дека процес за нов закон за млади нема да се случи.

Иако краткиот временски период за дејствување влијаеше на мотивацијата на младинските организации, сепак 59 младински и граѓански организации, неформални групи и формални групи формираа иницијатива за измени на предлог законот и за одложување на гласањето во парламентот за предлог законот.⁵ Во рамки на иницијативата „Република Млади“ младинските форми на организирање креираа документ со првични забелешки на предлог законот, следејќи ги европските и регионалните примери за тоа како е воден процесот за носење на ваквите закони. Првата забелешка на младинските организации беше токму краткиот временски период во кој што се дозна за важниот закон кој што ќе би регулирал прашање за голем дел од граѓаните на Република Македонија. Обидот вака важен закон да биде изгласан во летните месеци на годината, без стручна расправа, без учество на младите луѓе и без консултативен период за младинските организации се сметаше за недемократски и нетранспарентен од страна на младинските форми на организирање. Дополнително на тоа предлог законот за млади имаше за цел да го регулира младинското учество, без притоа во креирањето на законот да се вклучат младите.⁶

Во суштинскиот дел на текстот на законот, предлагачот на законот се обиде да дефинира и воведо неколку мошне важни елементи за младинските форми на вмрежување. Тие можат да се сведат на три точки: 1. Формирање на државен национален младински совет, 2. Локални младински совети и 3. Дефинирање на младинските форми на вмрежување. Забелешките на младинските организации за овие точки се сведоа на неколку аргументи. Кога се работи за формирање на државен национален младински совет предлог законот се обиде да наметне организирање на млади во совет кој што е повеќе државен, отколку што е младински. Тоа се заклучува од одредбите на законот каде што државата ги диктира правилата на игра внатре во советот и членките на истиот, а не остава простор млади и младинските организации да одлучат сами за себе. Според забелешките на младинските организации ваквиот обид е против европските практики и практиките на Европскиот младински форум кој што децидно

³ „Пратениците да не ги игнорираат барањата за измени на предлог законот за млади“, Регионален центар Кратово, октомври 30ти 2011,
http://www.regionalcentar.org.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=161%3Amladi&catid=47%3AAktivnosti&Itemid=28&lang=mk

⁴ „Повлечен Предлог законот за млади, ќе се прави нов, заедно со младите“, Вечер.мк, Октомври 31ви 2011,
<http://vecer.mk/makedonija/povlechen-predlog-zakonot-za-mladi-kje-se-pravi-nov-zaedno-so-mladite>

⁵ Иницијатива Република Млади, формирана во летните месеци на 2011 година,
<http://republikamladi.reactor.org.webfactional.com/page/>

⁶ „Во одбрана на учеството!“, Реактор – Истражување во акција и Младински образовен форум, Август 2011,
<http://reactor.org.mk/CMS/Files/Publications/Documents/zakon-za-mladi-studija-mladinski-politki-2011.pdf>



наведува дека националните младински совети треба да бидат формирани од страна на младинските организации, со правила на игра и начин на функционирање поставени од самите организации и млади лица. Од друга страна пак во 2013-та година се формираше Национален младински совет на Македонија, составен од 55 организации од младински организации, сојузи, организации за млади и подмладоци на политичките партии. Ова беше важен чекор кон остварување на едно севкупно претставничко тело на младите, кое што нема да биде уредено од страна на државата, туку би служело како партнер и мост помеѓу младите и државните институции. Локалните младински совети во предлог законот за млади претставуваа механизам за младинско учество на локално ниво и обид за нивно формализирање. Забелешките на младинските организации се сведуваа на начинот на избирање на младинските преставници, директната зависност на локалните младински совети од единиците на локална самоуправа и советите на општините, како и задолжителната улога на советите за општините. Предложената регулација ќе воведеше локални младински совети кои што би служеле изречито за демократски декор, но не би гарантирале и младинско учество според стандардите на Советот на Европа а воедно и на најдолно скалило за младинско учество според Харт. Третата суштинска точка која што се однесуваше на формализирање на младинските организации беше наложувањето да се воведат нови термини и начини на регистрирање на младински организации во таканаречени „младински организации“ и „национални младински организации“. Воведувањето на вакви терминологски и бирократски процеси имаше за цел за прв пат во 20-те години од постоењето младинските организации да бидат различно регулирани, директно од законот за млади, и да бидат оделени од остатокот од граѓанските организации. Ваквите одредби го комплицираа постоењето на и онака малиот број младински организации, а даваше предност на веќе традиционалните младински организации/мрежи кои иако на хартија имаа голем удел во младинското учество, сепак беа поврзувани со голем број на скандали и непочитување на младинската волја, како и законските одредби и акти. Дополнително на тоа, законот се обиде од горе надолу да го дефинира организирањето на млади во Република Македонија, иако европските и регионалните примери покажуваат дека традиционалните начини на вклучување на младите не вродуваат со плод. Дополнително на главните суштински точки кои што законот проба да ги обработи, најважни недостатоци во самиот предлог закон беше тоа што не се предвидуваше никаква финансиска поддршка за предложените механизми за младинско учество, ниту пак беше препознаена потребата за национална младинска политика во самиот предлог закон.⁷

ПРЕПОРАКИ

Лекциите од првичниот обид да се воспостави закон за млади дадоа јасна насока како би требал да изгледа нов процес за закон за млади. Ова значи дека процесот на консултирање на

⁷Ibid



младинските организации и младите на национално ниво мора да биде опширен, инклузивен и спроведен во сите региони на Република Македонија. Процесот на консултирање не треба да се одвива на веќе спремен предлог закон, туку од самите средби со младите и младинските форми на организирање да се започне процесот на дефинирање на младинските приоритети преку инклузивни разговори со државните институции. Во спротивно се ризикува повторен процес кој што не се базира на демократските начела на инклузивност на сите засегнати страни. Ние, Националниот младински совет на Македонија, како најголемото претставничко тело на младите во Република Македонија стоиме на располагање за да бидеме активен партнер во овој процес, како и имплементатор на процесите кои што би претходеа за донесувањето на законот.

Дополнително на тоа суштината на законот за млади треба да ги следи добрите примери во регионот, препораките на Советот на Европа и препораките на Европскиот младински форум. Главните три механизми за младинско учество (Национален младински совет, локални младински совети и младински организации) се и понатаму релеватни во денешниот контекст на младинско вмрежување. Дел од истите се и делумно воспоставени. Националниот младински совет на Македонија веќе пет години функционира во своето работење и член на Европскиот младински форум, водена од страна на младинските форми на организирање.⁸

Од друга страна пак дел од општинските совети формираа локални младински совети, по одлуката на Владата на Република Македонија од 2014-та година, со релативно мал успех и голема разноликост во нивното уредување. Дел од локалните младински совети се уредени како советодавно тело на општините, други пак се како засебни здруженија на граѓани, додека има и такви кои се целосно вклопени во статутот на општината. Ваквиот начин на уредување беше резултат на нејасната одлука на Владата на РМ која што само налагаше дека во најбрз можен рок треба да бидат формирани вакви совети, без да даде рамка како суштински треба да функционираат самите совети. Дополнително на тоа, локалните младински совети не ја исполнија главната задача, со почит кон ретките исклучоци, а тоа е вклучување на младите во донесувањето на одлуките на локално ниво. Во самите состави на локалните младински совети, онаму каде што ги има, може да се забележи дека политичките подмладоци во најголем дел се единствените вклучени во процесите, а пак дополнително ваквите совети многу ретко добиваат финансиски средства за да ги реализираат активностите за собирање на мислења од младите во општините. Сето тоа резултира со нефункционалност кога станува збор за младинските совети и учество на младите на локално ниво.

Оттаму новиот закон за млади мора да ги има во предвид ваквите промени и да понуди решение за финансиска поддршка на стратешките определби на советот и целосно признавање на Националниот младински совет на Македонија. Дополнително законот треба да обезбеди суштинско решение за организирањето на локалните младински совети кое што ќе биде доволно флексибилно да ги мотивира младите луѓе на локално ниво да земат учество

⁸ Национален младински совет на Македонија, <http://www.nms.org.mk/mk/shto-e-nmsm-2/>



во таквите механизми, а пак општините да бидат обврзани да ја поддржуваат работата на локалниот младински совет и да го зема в предвид задолжително нивното мислење. Дополнително потребно е да се регулира мандатот на самите членови, односно на две години со можност повторно да се кандидираат, а можност за кандидирање да имаат и индивидуални млади лица. Клучно е одлуката за членувањето на кандидатите во младинскиот совет да биде донесена од работна група составена од младински организации и советот на општина, со тоа што младинските организации и форми на младинско здружување би требало да имаат еден глас повеќе во самата работна група. Потребно е да се одредат критериуми според кои ќе се дефинира поимот „локален младински совет“ како би можело секое вакво тело да има иста структура и сличен начин на функционирање.

Покрај механизмите за уредување на младинското учество, Република Македонија започна и со воведување на младински политики преку стратегии наменети за младите и нивните специфични потреби.⁹ Тоа дава добра база новиот процес на креирање на закон за млади да даде осврт на истите, да понуди нивно систематизирање и да предвиди финансиски средства за нивна реализација која што досега фалеше. Дополнително на тоа важно е предлог законот да ги има на ум механизмите за вклучување на младинските организации токму за изработката и ревидирањето на ваквите стратегии и нивните акциски планови. Младинските организации често изразуваа незадоволство и нетранспарентност во носењето на ваквите стратешки документи,¹⁰ токму и затоа законот за млади треба да вклучи јасни одредби каде што младите и младинските организации би имале клучна улога во донесувањето на одлуки. Националниот младински совет на Македонија веќе ја иницира ревизијата на главните стратешки политики за млади во наредниот период, па оттаму стоиме на располагање да бидеме перманентен партнер и ресурс на државните институции во креирањето и ревидирањето на клучните стратешки младински политики. Сепак, потребно е формално одредување на ваквите процеси во членовите на законот за млади.

Дополнително, законот за млади треба да ја опфаќа и Стратегијата за млади, поточно нејзиното времетраење, начин на финансирање, одговорни институции и организација за нејзино спроведување и мониторирање, како и темите кои треба да ги содржи, како: активна вклученост и учество на млади во општествениот живот, обезбедување на остварување на правото на младите луѓе за еднакви можности, младинска информираност, поттикнување и развој на формалното и неформалното образование на младите, мерки и поттик за вработување и самовработување на млади луѓе и младинско претприемништво, заштита и унапредување на здравјето на младите како и други активности и области од значење за младите луѓе.

⁹ Национална стратегија за млади 2014-2025, Акциски план за младинско вработување 2014-2020, Национална стратегија за вмрежување, соработка и намалување на одливот на високо образовани и стручни кадри 2013-2020

¹⁰ „Национална стратегија за млади – без буџет и без млади!“, Цивил медиа, февруари 17ти 2016, <http://civilmedia.mk/nazionalnata-stratgia-za-mladi-bz-but-i-bz-mladi-2/>



Водејќи се од добрите примери на Советот на Европа¹¹, европското искуство и регионалното искуство¹², младите во Република Македонија имаат потреба да учествуваат во донесувањето на одлуки за работи кои што нив ги засегаат директно. Ко-менаџмент телата имаат за цел да ги соединат владините преставници и мнозинство младинските претставници со цел разгледување и давање препораки за младински политики. Ваквите тела во суштина допринесуваат младите директно да земат учество во одлуките и да дадат директно свое мислење за истите. Успешните примери на европско и регионално ниво даваат позитивна препорака за воведување на ко-менаџмент во Република Македонија, токму преку неговата регулација во законот за млади, при што треба да се запази улогата на младинските организации, Националниот младински совет на Македонија и другите облици на младинско вмрежување. Учесството на мнозинство младински претставници и претседавање од страна на младите луѓе со ваквото тело е клучно за успехот на ваквите тела.

Примери за ко-менаџмент тело во Република Македонија веќе постојат. Најдобриот пример е советот за соработка помеѓу Влада на РМ и граѓанските организации. Во него е планирано да членуваат претставници на 15 министерства и 16¹³ претставници на граѓански организации. Со оглед на фактот што ваквите практики веќе постојат, ние како Национален младински совет на Македонија сметаме дека е значително вакво тело да се воспостави помеѓу младинските форми на организирање и претставници на министерствата надлежни за младински прашања. Тука станува збор за Министерството за образование и наука, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за внатрешни работи, како и Агенцијата за млади и спорт и Агенцијата за вработување. Самиот Закон за млади задолжително треба да вклучува ваков механизам за премостување на јазот и недовербата кој што постои помеѓу младите и државните институции, а дополнително би овозможило младите да имаат директно влијание врз политиките кои што се однесуваат токму на нив.

Ваквото тело е добра основа за директна консултација за сите стратегии за млади, стратегии за вработување на млади, други стратегии за млади и законите кои се однесуваат на млади. Ова претставува ефикасна можност за директна консултација, бидејќи во телото ќе бидат присутни и претставници на државните институции и претставници на младите и младинските организации. На овој начин, освен овозможување на директна комуникација и младинско учество на највисоко ниво од скалата на Харт, ќе се препушти консултативниот процес за сите младински политики на младинските претставници, кои понатаму само ќе го пренесат ставот на младите во коменаџмент телото. Пред стапување во собраниски процедури и усвојување на акти поврзани со млади и младински политики, ова тело ќе е

¹¹ Co-management and decision making body youth, Совет на Европа, <https://www.coe.int/en/web/youth/co-management-and-decision-making>

¹² „Ко менаџмент – како функционира?“, Сите различни, сите еднакви, Јули 2009, <http://www.mmh.hr/files/ckfinder/files/co-mng-report.pdf>

¹³ „Предлог одлука за формирање на совет за соработка и развој на граѓанскиот сектор“, Влада на Република Македонија, Октомври 20ти 2017, http://www.nvosorobotka.gov.mk/sites/default/files/dokumenti/izmena_na_odlukata_zaSovetot_vo_track.pdf



Национален младински совет
на Македонија

ул. Мирослав Крлежа 52-2, 1000 Скопје

+389 78 350 531

info@nms.org.mk

[/NMSMKD](#)

[@NMSmkd](#)



задолжено да даде позитивно или негативно мислење за предложената измена, а директно од мислењето на телото ќе зависи и усвојувањето на политиката или законот.

Поддржано од:



Citizens for change!

Цивика мобилитас е проект на Швајцарската агенција за развој (СДЦ), кој го спроведуваат НИРАС, МЦМС и СИПУ. Мислењата кои се овде изразени не нужно ги одразуваат ставовите на Цивика мобилитас, СДЦ или спроведувачките организации.